

WALTER TEGELER

TALLINN — REVAL

*Pedagoolis - metoodilised
ained
(2. vihk)*

KOOLITARVITUS — SCHULBEDARF

PEM 4916-2

KB35

15

Tõde ja vale otsustuses. Eitamine

Otsustuses saab antud kujutluse sisu esiteldud, kujundatud ja objektiviseeritud. Siin sisaldub ka kujuteldud sisu interpretatsioon. Seda käsitakse kui kindla jõutsentrumi teatud jõuavaldust.

On võimalik, et ühtsama protsessi interpreteeritakse erisuguselt ja nii võib tekkida see või teine suhe psüühilise otsustamise akti ja tõeliselt protsessi sündra protsessi vahel.

Ükskord vastab see suhe tõelisele protsessile teine kord ei vasta.

Otsustuse ja otsustatava suhe ongi see, mida meie nimetame tõeks või valseks. Otsustust valena tagasi tõrjudes kuulub inimene ka rõigist abinõudist ja tegudest, missugustele otsustus tõukab.

Näisugune elavate tunnetega saadetuud

tagasitõrjumine andis põhjust helide hääldamiseks.

Sellera helid, mis kiiresti otsustuse märgiks muutub on on eitamise partikkel

Tõe kriteeriumid

- 1) Kõige kindlam kriteerium on otsustusel põhinevate ennustuste täidamine
- 2) Intersubjektivne kriteerium seisab mõtteselssiliste pooldamises.

Usk ja otsustus.

Usu art võib sisalduda ainult naiivselt iirgeliselt moodustatud otsustus.

Nagu igal tundes, nii on ka usul omad intensiivsuse astmed.

Järeldamine.

Yga meie moodustatud otsus on tekkinud endistest läbeldamustest ning mõjustab omalt poolt nii ehk teisiti psüühiliste

nähtuste edaspidist käiku.

Ühest moodustatud otsusest tulevad mitmed kaugemale ulatavad otsustused, mida meie loeme endise mõtlemisakti tulemusteks.

Selles seisabki järeldamine.

Mõtlemine ja tunnetamine

Otsustusi millega tõelisuses meie veendunud oleme, nimetatakse tunnetusteks

Igas otsustuses saab kujuteldud sisu objektiviseeritud, s.t. tunnetatud niisuguseks nähtuste voolamiseks, mis sünnib olenemata meie mõtlemisest.

See otsustusakti objektiviseeriv funktsioon on vngi see, mida sõnaga „tunnetamine” tähendatakse

Ruumi ja aja intensiivsiooni vormid

Meie mõtlemine ruumi, kui midagi erisugust asjust endast.

Meie võime kujutada ruumi ilma

asjadeta (tühihana) ent ei või kujutelda
asju ilma ruumita

Edasi mõtleme ruumi kui midagi
paigal. Õlevad ja mõõdame seda kolme
mõõttega.

Sündmusi kujutleme meie ajas. Aeg
on ühe mõõteline. Aeg ei ole mitte pai-
galoleⁿ, vaid vastuoks, ei peata ühekski
silmapilguks.

Mis on aga ruum ja aeg ise?

Kas võib neid oludeks, iseseisvaks
asjaks pidada?

Kas on nad omadused, ning kelle?
Asjade või meie teadvuse?

Nende asjade üle on filosoofid palju
pead murdnud ja on õige mitmesugu-
seid vastuseid annud.

Alguses leiti ruumi ja aega iseseis-
vaks asjaks, siis leiti, et nad on lihtsad
asjade vormid ja lõpuks tuli Kant

ning tõendas, et ruum ja aeg ei kuulu
sugugi asjade hulka, nad olla meie
teadvuse instuitsiooni vormid, igale
inimesele sünnipärased ja antud
sellepärast enne igasugust kogemust,
ning alles selle tõttu, et meie need
vormid omame suudame üldse koge-
musi teha.

Ruumi aisting.

Ruumi kujutluse tekkimine libiseb täie-
likult meie enesevaatluse alt.

On kergesti näha, et nuusutamise-,
maitsemise-ja kuulmisaistingute on
ruumiline element, kuid mitte otsene,
vaid nägemise-, kompimise- ja lügitus-
aistingute kaudu.

(Kui meie intensiivse nuusutamise-
aistingu juures mõtleme tema tekitaja
peale, kujutleme enesele tema nägemis-
kujundi.)

Hloopis teisiti on asi nägemis-, rompamis-
ja liigutusaistingutega.

Siin on juba primaarses läbidaamuses
antud ruumiline element, ning pole enam
vaja mingisugust sekundaarset läbiela-
must (kujutlust)

Iga puudutamise mingisuguse asja kül-
ge sisaldab eneses juba midagi välist
ja on seega ruumilise loomuga.

Iga liigutusaisting sisaldab eneses
suuna elemendi ja on seepärast juba
algusest peale ruumiline.

Vormi, milles meie läbi elame sel pri-
maarsel astmel ruumilise elemendi, ri-
metatakse ruumi aistingus.

Ruumi instuitsioon ja ruumi mõiste.

Ruumi aistingust areneb nägemis-, rompa-
mis- ja liigutusaistingute kaastöötamisel
ja sekundaarsete elementide osavõttel
ruumi instuitsioon.

See viimane seisab koos kahest osast: ta-
sapinna aistingust ja kauguse aistingust.

(Sünnilt pimedad peale opereerimist
peavad ikka kera-kettaks, kardikut —
ruunduks j. n. e.)

Lügaruse mõõde tekib mõlema silma
võrkkeile kujundite koostgevusest ja kom-
pamis- ning liigitusaistingute kombinat-
siooni idest. Sel viis

Sel viisil tekkinud ruumi intuitsi-
oon saab võnsa poolkera vormi, mille
keskpaigas meie ise asetseme.

Alles ruumi üle järele mõeldes leiame,
et ruumi piiramine on meie omavolili-
ne tehe, sest võik mis seal pool piiri asub
peab jällegi ruumis asuma.

Nõnda saame ruumi kujutlusest järele-
mõtlemise abil ruumi mõiste.

Aja aisting.

Meie aistime teadvuse tööd, niipea
kui meie teda selgesti eristame sisust ajane.

Tumedas elutundes ei ole veel selgesti lahutatud teadvuse töö ja sisu.

Selles elutundes on ainult aja aistingu idu, mitte tema ise.

Teadvuse töö tunne ongi aja aisting

Aja aistingu karakterseks tunnuseks on just vältus, aga mitte üksteisele järgnevus (suksesioon)

Aja intuitsioon ja aja mõiste.

Aja aisting areneb aja intuitsiooniks sekundaarsete protsesside, nimelt tähelepanu ja appertseptiooni osavõttel.

Aja intuitsioon pole miski muu, kui sisemiste nähtuste võimalise vorm.

Niipea, kui tume ta järelmõtlemise objektiks, muutub ta aja mõisteks.

Asi ja substans

Kõike, mida meie käega võime katsuda, peame reaalselt olemasolevaks, kuna see mida näeme, ainult nii paista võib.

Oksustuste subjekt areneb püsivaks oma-
duste ja olengute kandjaks, ja nõnda oman-
d b asja mõiste püsivuse tunne.

Substansi all mõistetakse vormide
ja muutuste vaheldusel püsivat, samaks-
jäävat asjade olu.

Uuemad loodusuurjad on katsunud
loodusteadusest täiesti umaldada sügava-
le juurdunud substansi mõistet (Tgal-
pool valitseb ainult liikumine)

Kui meie ka täiesti selles veendunud
oleme, et mitte kusagil pole paigalolekut,
siis võime liikumist igragi käsitada ja
omandada ainult sel viisil, et meil
selle liikumise mõne liikuva objekti omaks
loeme, mille normaalseks olenguks on
paigalolek

Järelikult, asja ja substansi mõisted
on mõtlemisabinõud, ilma milledeta meie k-
bi ei saa ilmavaate kujundamisel ja
esitlemisel.

Kausaliit ja eksistents.

Kõikide inimeste arenenud teadvus seab üksteisele reeglipäraselt järgnevaid sündmusi nii, et ta elneva sündmuse loeb põhjuseks (causa), järgneva-tekteks (effektus).

Põhjuse ja tekste suhet nimetatakse kausaliiteks.

Nagu asja ja substansi mõisted, võlgneb ka kausaliit oma tekkimise fundamenditaulsete appertseptsioonile.

Kausaalse sidumise mõte sisaldub juba igas otsustuses.

Mie peame meeltet jumuste objekte loomulikult eksisteerivaks. Alles siis, kui kogemus sai fantaasia kujunditest täiendatud ja ümbertöötatud, võis esineda kergesti juhus, inest küsida kas need olevused, milliseid keegi pole näinud, on tõesti olemas või ei.

II peatükk

20

Tundmuse psühholoogia.

Tundmuse üldine karakteristik.

1) Kõik tunded võnguvad vastandites, millede vahel asetseb suurem või vähem ükskõiksuse vöö.

Need vastandid suhtuvad üksteisele mitte kui arvude rea positiivne ja negatiivne suund, vaid mõlemad neist peame pidama positiivseks olenguks mis eralduvad rahulikult meeleolust.

Norg ei ole negatiivne lõbu, ja lõbu ei saa pidada negatiivseks valuks.

2). Igas tundes leiame palju intensiivsuse astmeid.

3.) Kõik tunded väljenduvad liigutustes, mida enamasti võime lugeda tunnete olemasolemise karakterseks sümptomideks.

4.) Üheks tunde karakterseks omaduseks

on see, et nende intensiivsus ühede ja samade ergutiste kordamisel tunduvalt alaneb (nüristub). See nüristus mängib suurt osa ka reele tekkimisel.

5). Kõik tunded on ligidalt seotud eluviisiga ja on selle tõttu bioloogilises suhtes erilise tähtsusega.

Tunne ja affekt.

Tunnete voolamist, mis selgesti erineb rahulikust meeleolisest ja osutab intensiivset mõju teadvuse üldise olengu peale, nimetatakse affektiks.

Pär lihtsa tunde ja affekti vahel ei ole kindel, vaid muutlik.

Kant jaotas affektid steenilisteks (jõuline) ja asteenilisteks (nõrkadeks)

Steenilised affektid suurendavad üldiselt elulisi funktsioone ja rohkevad muskrite jõudu (ohjeldamata rõõm, viha, ägedus j.n.e).

Asteenilised affektid nõrgendavad
(hirm, põrutav rõõm, kurbus)

Affektidel on oma väljendusliigutused, mida palju on uuritud on leitud, et need liigutused sageli jõudu annavad affektile.

Sellepärast soovitas Lessing neid näitelaval imiteerida.

Tunnete klassifikatsioon

- 1) Individuaalsed tunded
- 2) Perikonna tunded
- 3) Patrioodilised tunded
- 4) Koostunne (sümpaatia)
- 5) Kõlb-lust tunded
- 6) Usulised tunded
- 7) Esteetilised tunded
- 8) Intellektuaalsed tunded.

Mõned märkused tunnete ürsikute liikmete kohta.

Individuaalsed tunded.

Need on üksikused tunded, mis meis

terivad ümbruskonna nähtuste (protsesside)
puhul, kus meie neid enesehoiu suhtes
kasulikkudeks ehk kahjulikkudeks peame.

Sün tekib kas lõbu- ehk: noortunne,
kus juures kahjulikud nähtused väga
mitmesuguse intensiivsusega tundeid meis
tekitavad.

1) Artuaalselt kahjulik (kavatsus kahju-
lik olla, metsloom, vaenlane j. n. e.)

2) Potentsiaalselt kahjulik. (liginev
rõng, kurestik, torm j. n. e.)

Kaastunne tekib võõraste kurbiuste
ja rõõmude ta misel ja kujutlemisel.

Kõlblist tunnet ei tekitata kunagi ta-
jumused, vaid ainult mõtted. Selle-
pärast tekivad need tunded alles kõr-
gemal arenemisastmel.

Inimväärtuse tunnet ja sellest järg-
nevaid nõudmisi nimetatakse individu-
aalseks südame-tunnistuseks.

Usuliste tunnete juures jätab ani-

22
mism kõige primitiivsemas vormis „võõrad
olevused” vormitakse. Ustakse, et nad peitu-
vad kõrgis ümbruskonna asjus.

Kõrgemal arenemisastmel omanda-
vad need olevused inimliku kriju (antro-
pomorfism)

Esteetilised tunded.

Esteetilise tunde allikaks on meis ega
mitte objektis.

See selgub sellest, et sageli teatud
asi esimesel ja teisel vaatlusel paistab
ilusana, kuna ta selle omaduse kaotab,
kui meie ta oma juures oma e iga päev
ja iga tund.

Esteetiline meeldimus ehk mitte meeldimus
on rahuldatus ehk taristatus funkt-
siooniliste soovete tehe.

Intellektuaalsed tunded

Iga tunnetus (mittetundmus) on esial-
gul seotud eluhoiuga.

Tunnetamise püüe inimeses aga
areneb raugemale kui seda on vaja
eluhoiuks.

Tunnetus muutub täiesti iseseisvaks
eesmärgiks.

Selle eesmärgi saavutamine ja mitte
saavutamine tekitab meis isesuguseid
tundeid.

Neid tundeid nimetatakse intellektuaal-
seiks.

Kõige algelisem neist tundeist on imes-
tus. See tõu~~tab~~ab meid mõtlema. Sellepärast
nimetasid Plato ja Aristoteles imetust
filosoofia alguseks.

Tundelised alad

Iga inimene tunneb lõbu ja norgu, kuid iga
isik erisugusel määral.

Loomuse all mõistetakse erisuguseid alu-
lõbu ja norgutundeid.

Temperament on ergutavise aste.

Temapäev peetakse temperamenti
affektiivsena kaldumuseks, mille füsioloogiliseks aluseks on närvisüsteemi
erisugune arütmilisus. Neljast tempera-
mendi tüübist (sanguiniline, koleeriline,
flegmaatiline ja melankooliline) on vähe
erinevaste tähendamiseks.

III peatükk

Tahtmise psühholoogia.

Üldine karakteristik.

Et inimese organism juba sünnilt tu-
meda püüde liigutuste järele kaasa toob,
siis võidakse pidada tahet kõige primi-
tiivsemaks ja samal ajal kõige keemilise-
maks hingeelu avalduseks (Höffding).

Tahtefunktsiooni järgmiseks karakteri-
stiks tunnuseks on ta ligidane ühendus
mina-kujutlusega.

Tahtefunktsioon avaldub meie
hingeelu tegelikus avaldamises kahesu-
guisel viisil:

1). Kui meie sooritame liigutusi selgesti kujuteldud sihis, siis tekivad vähised tahte aktid.

2). Kui meie oma tähelepanu kontsetreerime mõne asja peale ja teisi ligemaid kujutleme eemaldada, ehk katsume affekte tasandada siis areneb isemõiste tahttegevus.

Liigutused ja tahe

Psüühilised liigutused on:

- 1) Impulsiivsed liigutused.
- 2) Reflektiivsed liigutused.
- 3). Instinktiivsed liigutused.
- 4). Tahtelised liigutused.
- 5). Automaatilised liigutused.

Impulsiivsed liigutused.

"Ärgates unest või minestusest, tunne me tarvet sirutada omi liikmeid (Eelnevas psüühilises nähtuses on sünnitune elutunne

Reflektiivsed liigutused.

Silma pöördutamine kutsub esile laugu-

de sulgumise, hingetorude puudutamise — rõha. Aistingu ja liigutuse vahel ei leidu sünniühtri teadvuse protsessi. (Eel- miseks nähtuseks on lihtne aisting).

Instinktiivsed liigutused.

Lapsed, kes on juba õppinud nägema, ha- ravad nähtud asja ja topivad neid suhu. Kanepojad, vaevalt munast vabas- tunud, nokivad juba õues teri. Neid lii- gutusi äratav objektide

Tahtelised liigutused.

Sünni alne liigutustele mõnesugune kujutus sellest liigutusest.

Paljude kordamiste kaudu omandub harjumus ja nõnda tekib viies liigutuste rühm.

Automaatilised liigutused.

Need sünnivad hiljemini korduva harjumuse tagajärjel ilma tahte märgatava mõjuga (Kirjutamine).

Püüdmus ja tungid

Kõige ürgelisemalt ja üldisemat tahte- funktsiooni psüühilist tehet nimetame püüdmi- seks.

Kui meie püüdmuse suuna võime juba täpispäälsemalt püritelda, siis nimetame seda tungiks

Üldiselt tuntud tungid on 1) Enesehoiu tung ja 2) Soohoiu tung.

Püüdmus saab ihalduseks, kui temaga selge sujutlus mingisugusest asjast, mida meie omandada (kasutada) tahaksime

Kui tugev ihaldus harjumuseks saab, siis tekib kirg.

Tahtmus.

Meie räägime tahtmusest ainult seal, kus oleme selgesti ja kindlasti teadlikud mitte ainult toimingu eesmärgist, vaid ka selliste vahastest abinõudest.

Tahte vabadus

- 1) Metafüüsiline seisukoht
- 2) ~~Ex~~aktiline seisukoht.
- 3) Psüholoogiline seisukoht.

Metafüüsilistest seisukohtadest arvavad ühed, et tahtetegevuse alistus, alustub noos. kuna

^{teised} arvavad, et ta sellele mitte ei alistu.

Undeterminestid - tahtsavallduse pooldoyad
determinestid - tahtevabaduse vastased
Eetilis - juriidilisest seisukohast.

Kui tahe on vaba, siis tuleb inimesel vastutada oma tegude eest.

Kui aga tahe ei ole vaba, siis tuleb kuryasigijat haigeks pidada, keda tuleb teha kahjutaks ja võimalikul korral ravitseda.
Psühholoogiliselt seisukohalt.

Tähendab sõna „Vaba“ ilma välise või sisemise sundivuse tundeta.

Psühholoogiliselt vaadeldes ei ole tahte vabadus mingi probleem, vaid vastuvaidlemata fakt.

Mina-teadvus ja iseteadvus.

Meie keha on meie primaarne mina
Primaarne mina on jõutsentrum kust lähivad välja kõik liigutused, mis rahuldavad meie ürgelisi hinge ja ihasid
Sekundaarsete ja tertsoarsete nähtuste

läbi rikkastub tuntavalt meie Mina-teadvus.

Seda rikkastunud ja läinunud Mina teadvust nimetatakse sekundaarseks Minaks.

Laste juures on arenenud ^{ainult} primaarne Mina (see on ka vanade juures maksu) ja sellest selgub lapsele loomulik egoism.

Descartes leiab, et eneseteadvus on tema olemuse kõige kindlamaks tapatiseks „Cogito ergo sum“ (Mõtlen, järelikult ma olen).

Arenenud Mina-teadvust, mis eristab meie Mina iseseisva natusena nimetatakse iseteadvuseks.

Põhjuse, mis kõigi mõtete ja meeleolude muutmisel jääb alati teatud mõttes püsivaks nimetatakse isiksuseks.

Individualiteedi all mõistame isiksust, kui võrre ta erineb teistest ja avaldub end iseseisva üksikolevusena selgesti väljenduva omapärasuse ja väärtusega.

Sõnakurt tähendab mida räägitakse ja võib ka ise rääkida, ent ei saa aru, mida teised

räägivad.

Tonajime oskab kirjutada kuid ei oska
kirjutatult lugeda.

Finis

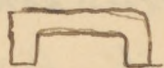
Kooli tervishoid.

Kool ei tohi olla seisva vee juures (järved, sood j.n.e), sest seal siginevad kõiksugu haigused.

Ei tohi surmuiaia lähedal olla, sest iga orgaanilise keha röödunemisel tekivad kahjulikud gaasid.

Põhipisilased pesitsevad mulla sees, seda näitab Peschani katse.

Ei tohi seda pinda, mis inimes-
te ja loomade väljaheidetega segatud on.
Peaks 4-5 m² õpilase peale tulema (alamsuurust)
Nussbaum soovitatav paviljongi süsteemi

Majad võivad olla ka kahekordsed, ent

parem oleks (lühemise mõttes õpilastele)
ühekordsed koolimajad.

Valguse mõttes oleks parem, kui klassi-
aknad oleks pöördud lõuna ehk lõuna-
õhtu poole.

Ehitusmaterjaal peab täiesti kivist olema
ei ole võimalik majapõhja siis tule-
leb kindlast materjalist kõrge fundament
ehitada.

Teliskivist välisseinte paksus on alt 2,5
teliskivi keskelt 2 ja ülevalt 1,5 teliskivi paksu-
sed korstnad, mis katuselt väga kõrgel,
saturvad õhuvoolu alla, mis suigub alla rõhub.

Põrand ei tohi vett läbi lasta, sest all
tekiks niiskus ja pisilased.

Klassi põrand ei tohi külm olla, sest
külmad jalad (õpilastel ja õpetajatel) toksi-
tavad verering jooksu.

Lagede j.n.e. vahele ei tohi panna mulda
(pisilased), vaid pestud liiva.

Põrand oleks kõige parem tammejuust

27
parkett ehk linoleumiga ületõmmatud
puu.

Tga 250-300 õpilase peale peab olema
ise sissenkäik. Astmed peavad kõik katu-
se all olema (muidu lähvad lähidaks)
1,5 meetrit laiad Uksed olgu kohe
poolega (Uks kinni, teine lahti)

Porisel ajal võiks eesruumis sae-
puru maha riputada, mida pärast jälle
kohe ära koristada tuleb.

Trepid peavad murtud olema (mitte pöörd-
või keerdtrapid) ja puhkepaikadega. Astme
kõrgus 14-18 cm, laius 25 cm

Käepuu peaks toetamise võimaluse
lastele andma. Koridori laius 3-4 meetrit.

Välguvarras olgu kõrvas!

Klassi pikkus

On kindlaks tehtud, et keskmiselt 4 cm
kirja 9 meetri raugusel korralikult näha
võib. Sellega ei tohi klassitoa pikkus
üle 10 meetri olla.

Maximaalne laius võiks 6 meetrit
(3 rida pinke) olla. Seda valguse ja
ventilatsiooni pärast Valgus peab ühelt
poolt tulema

Kõrgus oleks 4-4,5 meetrit.

Ohumüümi peale iga noorema õpilase;
peale 5-6 m³, iga vanema peale 7-8 m³.

Põranda olitamiseks lähel esimesel
korral iga 40 m² peale 15 klgr mineraalõli.

Teisel korral (ümbes 1/2 aasta pärast)
kõigest 3 klgr.

Põranda ja seina ühendus ei tohi täis-
nurkne olla vaid võnes ehk kumer (tol-
mu pärast) Lagi peaks valge olema (tõstab
valgust), kuid ei tohi mitte särada, see
oleks silmadele kahjulik.

Seina värv oleks hell ehk rohekas.

Valgustuse tugevus.

Kõige pimedam klassi nurk peaks tugevuse
poolest vähemalt 100 meeter-küünalt olema

Valguse kūrte sisse tungimise nurgaks

ni metatakse seda nurka, mis on aknast
sissetungiva, kõigeauegemal seisva kiire
ja pinnide tasapinna vahel. See nurk
peab vähemalt 24° olema.

Valgus peab ikka pahemalt poolt tulema.
Igal klassil peaks 4 akent olema. Nad
peaksid võimalikult laeni ulatama, nen-
de kõrgus põranast $1\frac{1}{2}$ meetrit.

Klaas hävitab valgust, sellepärast
võetagu kõige parem klaas.

Väike tolm hävitab juba 40-45% val-
gust ära. Paks tolm 80%.

Puid peavad vähemalt 20 meetrit kooli-
majast kaugel olema.

Kunstlise valgustuse juures on soovitat, et
välguise värv valge oleks (Punane hävitab silmi).

Kõige puhtam on elektri valgustus (ka
pahemalt poolt) Seda peaks enne lakke juhi-
tama.

Iga klassi peale 8-9 lampi, kus iga
lamp oleks 20 meeter-küünalt.

Joonistamise ja käsitöö saadid peavad paremini valgustatud olema.

Pingid.

Pinkisi oleks 7 nummert; igas numbris oleks kõigeesimene 10 cm.

Kui iste madal on, siis tekib põlve juures täisnurk ja see takistab vereringjooksu.

Pingi kõrgus põrandalt $\frac{2}{4}$ kehamurusest
I 32 cm, VII 49 cm.

Kui liig lai, siis ei ole istumine kindel.
Laius oleks $\frac{1}{5}$ kehast.

I 23 cm, VII 35 cm.

Istelaud peaks olema tahapoole kaldne
2 cm võrra.

Selga toetades puhkavad lihaksed. Seljatoe alumine osa 16-24 cm peaks olema loodis.
oleks seljatoe kõrgus $\frac{1}{4}$ kehamurusest. Üle 16 cm oleks tema tahapoole kumer.

Pingi serva ja laua serva vahe oleks
4-6 cm.

Äästi näeb 25 cm kaugusele

Lugemiseks on laua lamedust (kollanust)
tarvis, see peaks olema 15°

Laua pikkus 120 cm, laius
33 — 40 cm.

Vabalt seismiseks tarvis vahema-
gust kuni 6 cm. Kirjutamise juures on
tarvis „münnus vahemaugust“.

Laua vahe kõrgus põrandalt peab
olema $\frac{1}{6}$ kehasuurusest.

Kui ta liiga madal, siis läheb selg-
rõug kõveraks.

Vahetõrõguse tähtsus on sellene, et
kehale õiget siisu anda.

Tahvel ei tohi särada. Kõige paremad
on mustad tahvid valge krüüdiga

Lüljenõusi tuleb sagedasti pesta (lehe-
liuga või mõne muu desinfitseeriva vedeliga)

O — 20,7 %	} Rikkumata õhk.
N — 78,8 %	
CO ₂ — 0,04 %	
Auru — 0,47 %	

Klassitoas on aga.

O — 15,4%	} Rikutud õhk.
N — 79,2%	
CO ₂ — 4,2%	

Kui liiga palju õhus auru, siis on auramine inimese kehast takistatud. Nii on võimalik, et ~~liia~~ inimesed liiga auru ja niiskuse ~~väärte~~ kätte võivad muragi

Suvel on õhuvahetamine takistatud, sest 5° temperatuuri vahe halvab ~~õhu~~ juba õhuvoolu

Mida suurem temperatuuri vahe, seda kõrgem tuulutada

Klassitoa soojus olgu tunni algul 16° — 17°

Tunni lõpuks tõuseb ta 19° — 20°

Võimlemise saalis võib olla 13° — 15°

Kõige parem on keskküte, mille kütmise koht keldris.

On olemas veel õhuga kütmine, mis selles seisab, et õhk ära soojendatakse

ja siis klassi juhitakse.

Põrandad tuleks olitada üle 2-3 korda

Tolmu kõrvaldamiseks oleks kõige kohas-

simad imevad apparatuurid.

Erguksava

Täiskasvanud inimene ei reageeri mitte
iga ärituse peale; laps teeb seda sagedas-
ti.

Erguksava korraldab üksikute reaktsio-
te tööd. On närvi katki, siis kõduneb
see elund ära.

Loodes on juba kindel arv närvisi,
juure reid ei tule

Närvikaval peab olema happnikku,
toitu, vett ja soojust.

Luuraju tarvitab rohkem happ-
nikku, kui närvikava üldse.

Vähese hapniku juures minevad
inimesed ära.

Hapnik on tähtis ainete vahetusel.

Hapnik aitab mürkisid kõrvaldada.

Ka vesi on väga tähtis. Vähesel vee juures on äritus suurem.

Loolad on tähtsad toiduainete liikumises ja tarvitamises. Loolad tõstavad äritust ja arvoust, aga sellele järgneb väsimus.

Ka soojus on väga tarvilik. Igal ajal annab keha soojust ära; ei ole see mitte võimalik, siis on elul häbisus.

Pikema külma järel, kui temperatuur alla -22° langeb, võib surm tulla.

Liiga suure soojuse juures tuleb ka surm, inka enne niiskuse kaotamisega.

Iga elundi arenemises on tarvilik oluline äritus.

Igal kehajal on oma vastutav keskoht peagi. Tütarlapsed õpivad rohkem nähes, poisid aga rohkem kuuldes.

Melespidamine kasvab kuni 25 eluaastani, siis jääb ta seisma.

Abstractne õppimine algab 14. eluaastaga. Laps sünnib ilma kurdina ja pimedana. 6 eluaastani jõuab tema juba arenedagi nii kaugele, et ümbrusest temale vähe on. Siis võib tema juba kooli minna.

Kõige suuremad pead on kõige parematel õpilastel. Lühuvat õhku on kopsudes 3500 sm³

Naisterahval umbes 2500 sm³

Korraliku hääle tekkimiseks on head hingamist tarvis.

Mõned hingavad õlgadega, mõned jälle rinnaga ja kõhuga.

Naisterahvad hingavad rinnaga. Kaulmise ruumis peab olema temperatuur 16°, niiskus 50-60%.

Lisshingamine peab ruttu sündima, välja- hingamine aegamööda (tolmu ja õige hääle pärast).

Kui inimene hingab, lähevad häälepaelad lahti; kui tema aga häälitseb, siis lähevad need kokku, sünnitavad takistusi, ringi läbi

Kurgu, nina ja suu minnes sünnib hääl.

Hääle murdumise juures on häälepaelte kasvamine väga tugev.

Lelle juures läheb hääl poiste juures esialgu kõrgemaks, äkitselt aga langeb madalamale.

Hääle murdumise ajal ei tohi laulda.

Purdulise rääkimise teravikoid.

Purdulikult rääkivaid lapsi vaja tiigest eraldatult õpetada, kus juures neile neid liigutusi näidatakse, mis õige hääldamise juures vaja tka.

Tähtis on sünni keele seadmine.

Kui liiga palju energiat tarvitada võib äkitselt hääl kinni jääda.

Kui keel saab liiga kurguserra rõhutatud, saavad häälepaelad kordu murtud ja see võib pahasti mõjuda. Kui kõhu lihased liiga palju õhku rõhuvad, tuleb kare lääl.

Häälenõrkust (kuiva, raskest j.n.e.) võib parandada hääle puhkusega. Hääle nõrkuse juures tuleb ühtlasi hääle kuuldaole toomise juures volitsemine nähtavale.

Kokutamine on kerge viga on neid, kes ei

sa "K, r, s" välja ütelda, kuid on ka heid-
kes iga tähe juures korutavad. See on närvi-
viga. Parandada võib seda hingamise har-
jutuste abil.

Peavalu juures on nina verejooks ja vere-
pundus.

Seedimiserikked laste juures tulevad sage-
li ussidest.

Kuulmiserikketega lapsi tuleb asetada esi-
mistesse pindidesse. Laste haiguste järel on
kesknärva põletik; kui mäda rondi juure läheb
võib surm järgneda.

Nägemiserikked tulevad valguse rohkusest,
kaugusest, raamatu kirjast, kirjutamise väsimusest.
Verevaesus ja toitumise pundus mõjuvad ka.
On olemas veel silma marjad (seda tuleb las-
te juures vähe ette). See on külgehaakav häi-
gus. Lapsi tuleb siis arsti poole saata.

Nahahaiguste juures on peerupalsamiga
õõrumine hea abinõu.

Veel pundulisest rääkimisest. On inimesi

kes ütelda ei saa, nad ütlevad selle asemel t. Keel peaks ettepoole tulema, siis tuleks sõna välja.

Yga hääle tähendamine on tähtis tema kõla järel.

R võib näituseks, kiristamisega õppida.

Kuulmise rikkeid võib kõige paremini konstateerida nii: sosistatakse midagi 8 ehk 6 meetri pealt.

Kes 8 ehk 6 meetri rauguselt sosistatud sõnu kuulab, sellel ei ole kuulmisrikkaid.

Lugemise ja kirjutuse tervishoid.

Nida noorem õpilane, seda suuremad tähed vaja.

Aabitsa kiri peab palju suurem olema
Et lühikest nägemist parandada peab võttes
prille tarvitama.

Mõnikord töötavad mõned silmamuskolid
rohkem kui teised, sellest võivad kõõd sil-
mad järgneda.

Noortel õpilastel ei tohi kirjutuse tunnid

kana kesta.

Vilunud lugeja näeb 12-16 tähte korraga,
võib koguni 20-30 näha

Need tähe kujud peavad langema kollase
kohta peale silmas

Algajatele peavad tähed

66 m.m. kõrged

12 m.m. paksud, vahe 11 m.m, ning alijoo-
red 6 m.m. olema.

Vanematel inimesel võiks ühes reas 50 tähte
olla.

Ühe ☐ em peal võiks 15 tähte olla.

Paber mille peale kirjutatakse ei tohi sõra-
da, ta peab valge olema.

Jootitähed on 48 põhijoont, ladina omades 38.

Lulepea ei tohi liiga peenike olla, sest sõr-
med peavad vabad olema. Mõlemaid käsi peaks
ühtemoodi väga arendama.

Õpetuse korraldus koolis

Mõni laps on 6 aastaseks kiips, teine aga
alla 10 aastaseks.

Kui laps ei kasva ega raskemaks ei lähe

tuleb tema teise juures tõiselt kaheldes.
Esimesel nädalal oleks küllalt 1 tund
päevas, teisel - 2 tundi, kolmandal - 3 tun-
di (seda algajatele)

6-8	aastased	lapsed	peavad	10-11	tundi	magama
9	"	"	"	10	"	"
11-14	"	"	"	9	"	"

Närviliste kalduvustega lapsed ei taha
hommikul korralikult süüa.

Raskemates õpeainetes peetakse: matemaati-
kat ja võeraid keeli, keskmistes - looduslu-
gu, ajalugu, maateadust, usuõpetust ja ema-
keelt. Kergemad on: joonistamine, kirjutä-
mine, laulmine j.n.e.

Tundide vahel peab kestma minimaalselt
esimese ja teise tunni vahel 10 minu-
tit, pärast 15 minutit.

Kooli vahel peab õpilane täiesti puhkama
Lüdamehaiguse juures on käed suured, nagu
tursunud. Need lapsed tulevad võimlemisest vabata
stada.

Erge ja vaimuhaigused on parandatavad. Nad

tulevad ainult kooliaastates ilmsiks (kool pole siin ³⁴ südi).

Mõni langetöbine tunneb tõve peale tulekut viidi
aega ette, teised aga ei tunne. Et nad oma kelt
katki ei näriks tuleks neile midagi hammaste vahel
panna.

Haigused (külgehaigused)

Difteriit ja soetõbi saavad edasi antud piima ja
joojavee kaudu. Tüsikust ja lörkatuskõha võib edasi
anda õhu läbi. Rõugeid peab iga 5 aasta tagant
panema. Neid ei tohi kratsida ega pesta.

Rõuged. Neisse jääb inimene äkitselt haigeks,
lühemad valutavad 3-5 päeva. Pärast tulevad puna-
sed täpid keha peale. Kahe päeva pärast muutu-
vad nad villideks. Edasi kolme kuni nelja päeva.
järel haiguvad nad mädanema.

Neid villi võib igale poole ilmuda. Neile
võivad väga mitmesugused riiksed järgneda.
Nad on külgehaigused. Neid pisilasi hästi veel ei tunta.

Mustad rõuged on siis, kui veri tuleb naha
alla. Need on väga raskesti.

Tulerõuged on kerged. Kohe tulevad villid (Ei
tule punased täpid) Palavik kestab lühike aeg. See

haigus ei ole raske. Nende juures on üks jagu vanemad, teised nooremad, kuna päris rüugete juures villid kõik ühevanused on.

Nögerutõbi ei ole külgehaakav.

Punatõbi. Sellega võib laps koolis käia.

Üle $\frac{3}{4}$ tunni ei tohi koolitund kesta. Ohtune töö on tervisele kahjulikum. Algas klassis võib õpilane $\frac{1}{2}$ tundi, keskmises $\frac{1}{4}$ ja ülemistes 2-3 tundi kodus töötada (õppida).

Lutrid. 1-2 päeva. Tundemärgid: köha, nohu, silmad punased. Temperatuur 38° - 39° . Kolmandal päeval 40 ja üle. Siis tulevad täpid. Rohkusi esialgu ei ole, võib ainult köha ja nohu kasvatada.

Larbak. Mõnel juhtumisel on see väga kerge. On väga külgehaakav. Ylmus äkitselt. Tundemärgid: kurguvalu, temperatuur, puls lööb 160-180. 12 ehk rohkem tunni aja pärast tulevad vesised täpikesed, mis ümberringi punased on. Terve keha paistab punane (Lutrite juures on täpseline). Temal on kardetavad kõrval haigused. Tuleb hooliga desinfitseerida (väävel, formalin, sublimat). Üks kardetavamast järelhaigusist on siin keskkõrva põletik.

ad, Lõvatuskõha. See on piinav haigus. Idaneb ³⁵17
päeva. Koolist peab laps emale jääma 6-8 nädalat.
Sellele võib tiisikus järgneda. Esimesel nädalal ~~on~~
kõhale laps, teisel nädalal on kõha rangem, võib ka
surma tulla. Silmad ja nügu on tursumud. Silmad
on punased. Lapsed oksendavad.

di, Infulentsia. Lühimaja on pisilukkas. Tuleb lü-
de) valuga ja palavikuga. Laps ei tohi koolis käia.

ad Põsepaisetus. Põsk paisub üles, on külge-
üle) harkav. Arstimist ei ole.

lt Loetõbi. Seda võib saada vee kaudu. Kestab 4-5
nädalat. Temperatuur on kõrge. Ühe nädala
pärast tõuseb veel. Soolikates paisutavad
id. rahud üles. Lastel on see haigus kergem. Kol-
me nädala pärast hakkab inimene higis-
ed) tama, siis alaneb temperatuur. Väga
ce= külge harkav ta ei ole. Selle vastu pannak-
se ka rõugeid. Väljaheiteid peab desinfitseer-
ima, voodi pesu tihti vahetama.

002 Difteriit. Pisilased elavad kurjus. Es-
me) mestel päevadel ei ole midagi märgata. 5 kuni
6. päeval läheb haigus hingetoru mööda alla

ja hakkab lämmatama. Selle vastu on pritsimine (seerum). Selle haiguse juures jääb süda seisma, samuti juhtub ka halvatusi.

Kõhutõbi Pisilased sattuvad jämedasse soolikasse, kus nad siginevad. Lääli laguneb ta piima läbi. Lurevus on kaunis suur. Kooli ajal teda palju ei ole.

Kurka rängestus (Ditalus). Selle pisilased siginevad hobuste väljaheidetes. Kui nad inimese haava sattuvad, siis tuleb seal imeline haigus ilmsiks. Inimene hakkab pead tagasi ajama, tulevad krampid, surm on sagedane. Teda haigust ei saa arstida, kuid võib juba alguses ära hoida iseäraliku seerumi sissepritsimisega (Põjaväljal tehti seda sagedasti).

Marutõbi. Need pisilased pesitsevad koera ilas.

Haavatu juures siginevad nad aegamööda.

Haigetele pritsitakse naha alla jänese selgrooüdi.

Täpiline soetõbi. Tema edasikandjad on riidetäid. Nad elavad ainult inimese peal, kui üks riisugune täi haiget hammustab.

36
lab ja siis 5-6 päeva pärast terwet inimest
hammustab, siis saab see terve inimene haiguse
Tundemärgid: Haigeks jäämine on ~~h~~äkiline, tundub
peavalu, kõrge temperatuur, Laste juures tulevad 3-4
päeva, vanade juures 5-6 päeva ~~to~~pärast täpikesed
(isegi näo) peale. Kui märgata on värvimuutus, siis
hakkab haigus alanema Haigus on külge hakanud.

Rüüdeid võib sauna kerisel puhastada ehk
3-4 nädalaks ära panna.

Lügelised. Kõige parem rohi on peenupal-
sam. Seda korjata kolm õhtut, siis jälle
vann.

Peatäid. Rohuks võib tarvitada petro-
leumi mõnesuguse õliga, ehk tarvitada
kala rasva.

Nende pojad (tingud) võib tiheda kamini-
ga maha kamnida, kui kamin kuuma äädi-
ka sisse kasta.

Tiisikus. Laste juures on teda kergem kõr-
valdada. Selleks mõjub kaasa rüümus istu-
mine. Hakkab külge teiselt haigelt ehk ka
tolmu kaudu. Päästa võib sanatooriumides

Ka õpetajad peavad koolivaheajal täiesti puhkama.

Inglismaal ~~asub~~ laps 5 aastaselt kooli, Saksamaal 5½ aastaselt.

Nõrke lapsi ei tohi kooli saata.

Lüda on lapsel väike, kooli ajal kasvab ta 12 kordseks. Lastele tuleks sooja lõunat anda ja värskes õhus liikumist võimaldada. Enne kümme aastat ei ole suplemine soovitatav, sest nahk on väga õrn.

Pikemaid jalutus käike võib 15 aastaselt algada

Finis